

Handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser

Utslipp fra tidligere tiders aktiviteter har ført til forurensning av jorden mange steder i Norge. Opprydding i slike gamle forurensninger har pågått i flere tiår allerede. Arbeidet har så langt vært konsentrert om de mest forurensete eiendommene. Regjeringen ønsker nå i tillegg å gjøre en spesiell innsats for å beskytte barn. Hensikten med dette arbeidet vil være å redusere miljøgiftbelastningen på norske barn og å skape en reel trygghet blant foreldre for at det er helsemessig uproblematisk å ha sine barn i barnehager og på lekeplasser.

Foto: Kristin Kink Rannem

Utfordringene

I Norge har vi rundt 40.000 lekeplasser, inkludert ca. 6.000 barnehager. Målinger har vist at i de største byene og i de mest utsatte industristedene der grunnen jevnt over er forurenset, finner vi også forhøyde verdier av bly, PAH og arsen i mange barnehager og på andre lekeplasser. Kildene er industriforurensning, forurensning fra trafikk, generell byvirksomhet forøvrig eller at det er brukt forurensete fyllmasser. Noen steder finner vi også forhøyde verdier av PCB og kvikksølv. Nivåene med miljøgifter som finnes i barnehagejord vil typisk være lik det som finnes i jord rundt om i byen eller på tettstedet.

I tillegg til slik forurensning, har alle barnehager og lekeplasser med CCA-impregnerte lekeinstallasjoner (treverk impregnert med kobber, krom og arsen) arsenforurensning i jordsmonnet rundt installasjonene. Eksisterende data tyder på at utenom de utsatte industristedene og største byene vil normalt bare grunnen rundt CCA-lekeapparater være forurenset. Dette bør imidlertid dokumenteres bedre.

Det er ikke forventet å finne konsentrasjoner av stoffer i jorden som medfører akutt helsefare for barna, men miljøvernmyndighetene ønsker å redusere den totale eksponeringen mennesker blir utsatt for gjennom et helt liv. Regjeringen har derfor

valgt å utarbeide en handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser.

Hvor og når skal det foretas undersøkelser og ryddes opp?

- 1) I de 10 største byene og 5 store industriområder i Norge skal det gjennomføres undersøkelser av forurenset jord i barnehager og på særlig utsatte utendørs lekeområder innen utgangen av 2008.*

Rundt en tredjedel av Norges befolkning bor i de 10 største byene og 5 store industriområder, se figur 1. De fleste av utelekeområdene som inneholder forurensning i grunnen ut over det som følger av utlekking av arsen fra lekeapparatene, vil trolig være i disse byene og industristedene. Det legges derfor opp til at det i de 10 største byene og 5 store industriområder skal gjennomføres undersøkelser av forurenset jord i barnehager og på særlig utsatte utendørs lekeområder innen utgangen av 2008. Dette vil omfatte rundt 2.000 barnehager, og 40–50 særlig utsatte utendørs lekeområder. Det skal også foretas undersøkelser i et utvalg andre barnehager som er antatt å ikke være særlig utsatt for forurensningspåvirkning, som referansesteder.

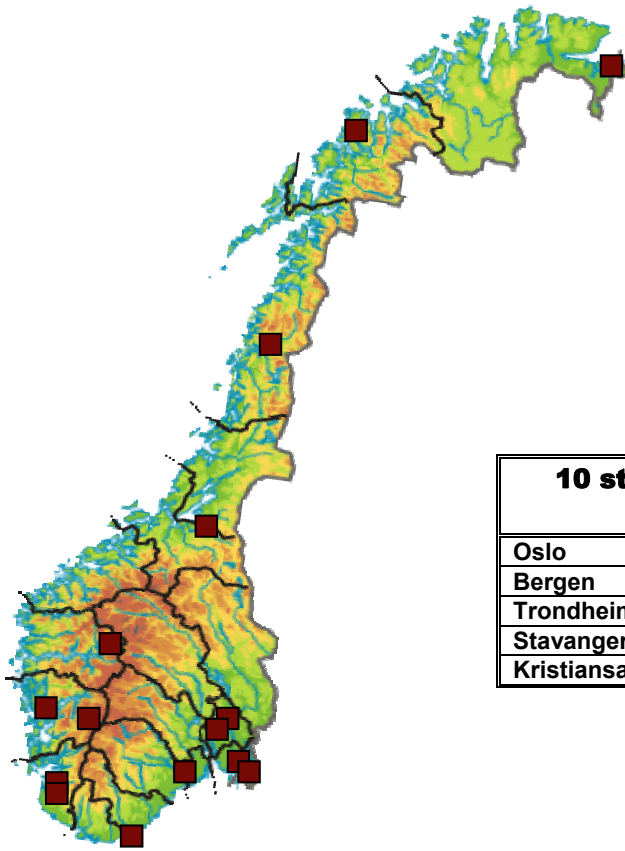
- 2) Nødvendige tiltak som følge av undersøkelsene skal gjennomføres innen sommeren 2010.*

Undersøkelsene vil bli fulgt opp gjennom nødvendig opprydding av forurenset jord og andre tiltak innen sommeren 2010. Forurensningsmyndighetene vil ved eventuelle pålegg om gjennomføring av oppryddingstiltak vurdere om tiltakene står i rimelig forhold til de skader og ulemper forurensningen forårsaker. Den enkelte barnehages økonomiske bæreevne vil inngå som et moment i en slik vurdering. Dette vil sikre sammenheng i regjeringens politikk om makspris i barnehager, målet om full barnehagedekning og målet om å redusere miljøgiftbelastningen på norske barn.

- 3) Plan for videre håndtering av landets øvrige barnehager og utendørs lekeområder skal utarbeides innen sommeren 2010.*

På bakgrunn av erfaringen og kunnskapen fra undersøkelsene i disse 15 første byene og industristedene, samt referansebarnehagene, skal det utarbeides en plan for videre håndtering av landets øvrige barnehager og utendørs lekeområder. Slik plan skal være ferdig innen sommeren 2010.

Mange kommuner har allerede på eget initiativ satt i gang undersøkelser og oppryddingstiltak i barnehager. Dette er veldig positivt, og kommuner utenom de 15 utvalgte som ønsker å undersøke barnehagene sine før sommeren 2010, vil oppmuntres til det.

10 største byer		5 store industristeder
Oslo	Fredrikstad	Mo i Rana
Bergen	Drammen	Årdal
Trondheim	Tromsø	Odda
Stavanger	Sandnes	Porsgrunn
Kristiansand	Sarpsborg	Kirkenes

Figur 1. De 10 største byene og 5 store industristeder

Hva skal gjøres?

Jord som er *forurenset fra generell by- og industriaktiviteter* over grenser satt iht. nye kvalitetskriterier for jord i barnehager og utendørs lekeområder, vil enten blir fjernet og erstattet med ren jord, eller dekket med fiberduk og ren jord. Der det er aktuelt vil det sås gress e.l.

Kvalitetskriterier for jord i barnehager og utendørs lekeområder er for tiden under utarbeidelse av Nasjonalt folkehelseinstitutt med bistand fra Statens forurensningstilsyn (SFT). Kriteriene skal ta hensyn til om barna bare vil komme i kontakt med eventuelle miljøgifter gjennom vanlig lek, graving, spising av jord, skitne hender osv., eller om det i tillegg er mer spesielle eksponeringsveier som vann fra lokale brønner, eller bær, frukt og grønnsaker som dyrkes lokalt på barnehagens eget område.

Jord som er *forurenset med arsen fra impregnert trevirke* på stedet, fjernes og skiftes ut med rene masser. Samtidig fjernes CCA-impregnerte kantstokker rundt sandbassenger og erstattes med annet treverk uten slik impregnering. Gjenværende impregnert

treverk skiftes ut så snart som mulig, og det skal i mellomtiden sørges for hyppig overflatebehandling ved oljebeising (minst annet hvert år), slik at videre utlekking av arsen holdes på et minimum.

Det er vurdert at kantstokkene på sandbassengene er den viktigste arsenkilden for direkte eksponering av barna for arsen og for utlekking til grunnen. Å stille krav om å skifte ut alt som finnes av CCA-impregnert trevirke på en gang – utover kantstokken i sandbassengene - er vurdert å være uforholdsmessig dyrt, sett i sammenheng med risikoen for utslipp og barns eksponering.

For å unngå at det oppstår ny forurensning av jorden i barnehager og på lekeplasser skal alle tomter som planlegges til nye barnehager kontrolleres for forurensninger før bygging starter. Det skal også dokumenteres at tilkjørte jordmasser til nye og eksisterende barnehager er rene. Hyppig beising av eventuelt gjenstående CCA-impregnert trevirke vil også være viktig.

Hvem skal sørge for undersøkelser og eventuell opprydning?

Det er i utgangspunktet den ansvarlige (forurenser, grunneier, barnehageeier) som skal sørge for at det ikke er forurenset jord i barnehager, på lekeplasser e.l. som kan føre til helse- eller miljøskader. Imidlertid stammer mye av jordforurensningene fra tidligere tider og diffuse kilder (trafikk, branner osv.). Det er beregnet at med foreslåtte ambisjonsnivå for opprydding, vil de totale kostnadene for undersøkelser og oppryddingstiltak som angitt over bli i overkant av 200 millioner kroner i perioden 2007-2010.

Der det av ulike grunner vil være urimelig at de fulle kostnadene blir belastet den ansvarlige, vil det bli vurdert bidrag fra statlige midler.

Flere kommuner har allerede satt i gang arbeid med kartlegging og undersøkelser av forurenset jord i barnehager. I Bergen er det ryddet opp i barnehager og særlig forurenset lekeplasser i de sentrale delene av byen (44 steder). I Oslo settes oppryddingsarbeid i gang fortløpende på bakgrunn av undersøkelser gjennomført i byens 750-800 barnehager. Flere andre kommuner har også gjennomført eller skal sette i gang med undersøkelser. Dette er veldig positivt, og det er viktig å ikke ødelegge den store iveren mange kommuner viser for å undersøke og rydde opp i sine barnehager. Samtidig må undersøkelser og nødvendige tiltak skje tilstrekkelig raskt og med nødvendig kvalitet. Statens forurensningstilsyn (SFT) vil sørge for gjennomføringen av handlingsplanen, i samarbeid med de berørte parter.